

Informacja o krajowej i międzynarodowej współpracy kryminologów

W dniach 17-18 marca 1998 r. w Sali Lustrzanej Pałacu Staszica w Warszawie odbyła się ogólnopolska konferencja zorganizowana przez Fundację Promocji Prawa Europejskiego oraz dr Ryszarda Harę i adw. Mirosława Woronieckiego, na temat „Zagadnienia przestępczości gospodarczej i ochrony uczestników obrotu gospodarczego ze szczególnym uwzględnieniem działalności banków i innych instytucji finansowych”. Do udziału w konferencji zaproszeni zostali jako referenci najwybitniejsi polscy specjaliści w dziedzinie prawa karnego gospodarczego oraz praktycy zajmujący się zagadnieniami obrotu gospodarczego. Uczestnikami natomiast byli głównie prokuratorzy i sędziowie prowadzący postępowania w sprawach gospodarczych oraz przedstawiciele największych polskich banków, jako instytucji, których w najdotkliwszy sposób dotyczą działania podejmowane przez sprawców przestępstw gospodarczych. Konferencję otworzyła prof. Ewa Łętowska - Prezes Fundacji Promocji Prawa Europejskiego, witając wszystkich uczestników i życząc owocnych obrad. Jako pierwszy referent głos zabrała Ewa Śleszyńska-Charewicz - generalny inspektor nadzoru bankowego NBP, z referatem „Zagadnienia działalności banków związane z przestępczością gospodarczą”. W referacie skupiła się ona głównie na zagadnieniach ochrony polskiego systemu finansowego przed wykorzystywaniem go do przeprowadzania operacji „prania brudnych pieniędzy”. Podkreśliła, że ze względu na postępującą globalizację w międzynarodowej wymianie gospodarczej (zarówno towarowej, jak i bankach), coraz łatwiejszym staje się proces „prania pieniędzy”, czemu sprzyjają - jak ma to miejsce w Polsce - np.: proces prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, rozwój giełd w krajach transformacji ustrojowej czy wzrastający udział w światowym rynku finansowych firm z tzw. „rajów podatkowych”. Ewa Śleszyńska-Charewicz omówiła działania, jakie zostały podjęte przez Narodowy Bank Polski, aby ograniczyć zasięg tego procederu w polskim obrocie bankowym. Skrytykowała określenie definicji pojęcia „prania brudnych pieniędzy” zawarte w art. 5 ustawy o ochronie obrotu gospodarczego jako zbyt wąsko ujmujące przesłanki tego procederu. Jednocześnie wyraziła nadzieję, że nowa regulacja zawarta w art. 299 k.k. z 1997 r. zmieni tę sytuację. Ponadto zaprezentowała dorobek prawny państw Unii Europejskiej zmierzający w kierunku przeciwdziałania procederowi „prania pieniędzy”.

Prof. Andrzej Zoll z Uniwersytetu Jagiellońskiego w swoim wystąpieniu „Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu w nowym prawie karnym” odniósł się do przestępstw zawartych w rozdziale XXXVI nowego kodeksu karnego. Prof. Zoll skupił się na omówieniu przesłanek przestępstw zawartych w tym rozdziale, jednocześnie omawiając przebieg prac nad treścią tych przepisów i zakres zmian wprowadzonych względem dotychczasowej regulacji w ustawie o ochronie obrotu gospodarczego.

Jako kolejni zabrali głos mgr Konrad Buczkowski i mgr Michał Wojtaszek z Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, którzy przedstawili wyniki badań nad funkcjonowaniem w praktyce przepisów ustawy z dnia 12 października 1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego. Prowadzone przez nich badania objęły okres od wejścia w życie ustawy, tj. od 1 stycznia 1995 r. do 30 czerwca 1996 r. Jak stwierdzili referenci, uzyskane wyniki wskazały na liczne niedoskonałości ustawy, które utrudniały, bądź uniemożliwiały wręcz organom prokuratury skuteczne stosowania jej przepisów. Ten stan wynikał nie tylko z błędnego sformułowania przepisów tejże ustawy, ale również z niefachowego działania prokuratury i policji, wskazującego na brak odpowiedniego przygotowania merytorycznego tych organów. Z analizy badanych spraw wyłonił się jednoznaczny wniosek, że prokuratorzy prowadzący postępowanie przygotowawcze dostrzegali istnienie przestępstw gospodarczych jedynie w kontekście ustawy o ochronie obrotu gospodarczego, pomijając inne przepisy pozakodeksowego prawa karnego gospodarczego. Referenci podkreślili też fakt nieznamomości (bądź też niewykorzystywania) przez organy ścigania orzecznictwa Sądu Najwyższego, co w konsekwencji prowadziło do prób tworzenia własnych interpretacji przepisów karnych przez organy prowadzące postępowania - często sprzecznych z ogólnie przyjętą linią orzecznictwa.

W dalszej części konferencji mgr Konrad Buczkowski przedstawił nową regulację prawną dotyczącą przestępstw przeciwko funkcjonowaniu i działalności giełdy papierów wartościowych, jaką wprowadziła ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. - Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi. Ustawa ta znacznie rozszerzyła katalog przestępstw giełdowych w stosunku do swojej poprzedniczki z 1991 r., jednocześnie wprowadzając zmiany w dotychczasowym brzmieniu tych przestępstw (zwłaszcza przestępstw skierowanych przeciwko prawidłowości we wprowadzaniu spółek na giełdę).

Jako ostatni pierwszego dnia konferencji zabrał głos adw. Jacek Sandomierski, który w swoim referacie „Przestępstwa na szkodę banków” dokonał analizy zmian, jakim uległo polskie prawo karne w okresie po roku 1989, w kontekście pojawienia się i narastania zjawiska przestępczości w sektorze bankowym. Omówił on swoje doświadczenia w tym zakresie, podkreślając, że w wielu przypadkach nie mogło by być mowy o popełnieniu przestępstwa na szkodę banku, gdyby nie współdziałanie (świadome lub nieświadome) pracowników banków z przestępcami. Adw. Sandomierki konkludując podkreślił, że tylko współdziałanie i współpraca pomiędzy nadzorem bankowym, pracownikami i kierownictwem banków oraz wymiarem sprawiedliwości może ograniczyć skalę zjawiska, które w innych państwach osiągnęło wielkie rozmiary.

Drugi dzień konferencji otworzył referat prof. Leszka Kubickiego z Instytutu Nauk Prawnych PAN, który dotyczył podstawowych problemów, jakie mogły pojawić się w związku ze zmianami wprowadzonymi do grupy przestępstw gospodarczych przez kodeks karny z 6 czerwca 1997 r. Prof. Kubicki skupił się na wybranych przestępstwach nowego kodeksu karnego, w szczególności art. 297, 298 i 299 k.k.

Prof. Oktawia Górniok z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w referacie pt. „Główne problemy prawa karnego gospodarczego na tle przestępczości w działalności instytucji finansowych” przedstawiła podstawowe problemy, jakie łączą się z określeniem, czym jest prawo karne gospodarcze, a także omówiła podstawowe czynniki

wpływające na skuteczność prawa karnego gospodarczego tkwiące w naturze regulowanej materii oraz w samej regulacji prawnej. Referentka podkreśliła, że jednym z czynników utrudniających optymalizację prawa karnego, ingerującego w sferę działalności gospodarczej jest kolizja interesów, która wytwarza społeczno-polityczną otoczkę prawa karnego gospodarczego jako pochodną treści samego zjawiska przestępczości gospodarczej. Ponadto jednym z czynników jest brak w polskim ustawodawstwie karnym szerszych podstaw dla odpowiedzialności karnej przedsiębiorstw jako podmiotów zbiorowych.

Kolejny referat „Przestępstwo prania brudnych pieniędzy w praktyce bankowej” został przedstawiony przez adw. Zdzisława Osadę i adw. Marka Wędrychowskiego z Powszechnego Banku Kredytowego. Referenci skupili się przede wszystkim na technicznych aspektach tego proceduru oraz regulacjach prawnych (o wymiarze międzynarodowym, jak i krajowym) służących przeciwdziałaniu temu procederowi.

Ostatnim referentem konferencji był dr Jarosław Majewski z Uniwersytetu Jagiellońskiego, który w swoim wystąpieniu na temat „Prawno-karnej ochrony tajemnicy bankowej” skupił się przede wszystkim na omówieniu metod służących skutecznej ochronie tajemnicy bankowej, działań podejmowanych przez banki w tym zakresie oraz współpracy pomiędzy bankami.

W podsumowaniu konferencji podkreślono konieczność zwiększenia współpracy pomiędzy instytucjami bankowym a organami ścigania w celu skuteczniejszego zwalczania przestępstw wymierzonych przeciwko systemowi bankowemu oraz celowość zwoływania konferencji naukowych poświęconych tej tematyce.

Konrad Buczkowski

* * *

W dniu 23 kwietnia 1998 r. odbyła się w Przysusze k/Radomia - jednodniowa konferencja naukowa na temat: „Zjawiska patologii społecznej wśród dzieci i młodzieży. Sposoby zapobiegania”. Organizatorami były urzędy okolicznych gmin i miast oraz Komenda Rejonowa Policji w Przysusze.

W trakcie konferencji wygłoszone zostały następujące referaty:

- Wstęp do problematyki konferencji - prof. dr hab. Henryk Bednarki, Kierownik Katedry Pedagogiki i Psychologii Politechniki Radomskiej;
- Charakterystyka zjawisk patologii społecznej na terenie działania KRP Przysucha - kom. mgr Andrzej Banasiewicz - KRP Przysucha;
- Wybrane problemy przestępczości nieletnich - prof. dr hab. Dobrochna Wójcik, Instytut Nauk Prawnych PAN w Warszawie;
- Zaburzenia komunikowania w etiologii nieprzystosowania społecznego dzieci i młodzieży - prof. dr hab. Maria Chodkowska, Dyrektor Instytutu Pedagogiki UMCS w Lublinie;
- Geneza patologizacji i rytuałów inicjujących dzieci i młodzież - prof. dr hab. Kazimierz Pospiszyl, Rektor WSPS w Warszawie;
- Etiologia demoralizacji nieletnich - prof. dr hab. Tadeusz Hanausek, Kierownik Katedry Kryminalistyki UJ w Krakowie;
- Działalność MONAR-u wśród młodzieży. Likwidacja istniejących zagrożeń i założenia MONAR-u w tej kwestii - mgr Marek Kotański, Przewodniczący Zarządu Głównego Stowarzyszenia MONAR w Warszawie;

- Problemy patologii w Nowych Ruchach Religijnych - dr Zbigniew Pasek, Dyrektor Pracowni Dokumentacji Wyznań Religijnych w Polsce Współczesnej, Instytut Religioznawstwa UJ w Krakowie;

- Zapobieganie nieprzystosowaniu społecznemu nieletnich - nadkom. mgr Jarosław Sokołowski, KRP w Przysusze;

Podsumowania konferencji dokonali - prof. dr hab. Henryk Bednarki i mgr inż. Antoni Kapusta - Burmistrz Gminy i Miasta Przysucha.

Dobrochna Wójcik

* * *

W dniach od 4 do 9 maja 1998 r. Uniwersytet Warszawski i Instytut Goethego przy współpracy kilku innych instytucji polskich i zagranicznych placówek naukowych zorganizował cykl seminariów, dyskusji i projekcji filmowych na temat „Media i przemoc”. Głównym inicjatorem i organizatorem był prof. dr hab. Adam Frączek z UW.

Tematyka seminariów była następująca:

- Przemoc i okrucieństwo w realiach wojny - rola dziennikarzy;
- Rzeczywistość a rzeczywistość medialna: warsztaty dla dziennikarzy, wydawców i studentów;

- Co można a czego nie można pokazywać w mediach: symposium zorganizowane przez Polskie Stowarzyszenie Studentów i Absolwentów Psychologii;

- Polski odbiorca wobec przemocy w mediach a praktyka mediów: symposium dla dziennikarzy i wydawców;

- Socjopsychologiczne i kryminologiczne aspekty agresji i przemocy;

- Słupsk: Agresywne ekscesy młodzieży - zapobieganie i kontrola;

- Targowisko okrucieństwa - media między rynkiem a moralnością;

- Dobro publiczne i świadomość społeczna a oddziaływanie mediów: dyskusja podsumowująca.

Dobrochna Wójcik

* * *

W dniu 29 maja 1998 r. w Zielonej Górze odbyła się konferencja na temat „Mediacja między ofiarą a nieletnim sprawcą przestępstwa - doświadczenia programu eksperymentalnego”, zorganizowana przez Zespół ds. Wprowadzenia Mediacji w Polsce przy Stowarzyszeniu Penitencjarnym „Patronat”, Radę Miejską w Zielonej Górze, Sąd Rodzinny i Nieletnich oraz Rodzinny Ośrodek Diagnostyczno-Konsultacyjny w Zielonej Górze.

Uczestnikami konferencji byli sędziowie rodzeni, mediatorzy z kilku ośrodków mediacyjnych oraz przedstawiciele samorządu terytorialnego w okręgu zielonogórskim.

Zostały wygłoszone następujące referaty:

- Wprowadzenie w życie idei mediacji w Polsce - dr Janina Waluk;

- Podstawowe założenia eksperymentalnego programu mediacji - dr Beata Czarnecka-Działuk;

- Pierwsze rezultaty mediacji pomiędzy ofiarą a nieletnim sprawcą w Zielonej Górze - sędzia Grażyna Śliwa;

- Dyskusja panelowa - prowadzenie prof. dr hab. Dobrochna Wójcik.

Wybór Zielonej Góry na miejsce konferencji nie był przypadkowy, ponieważ właśnie Sąd Rodzinny w tym mieście jako pierwszy w Polsce rozpoczął pionierską działalność w zakresie mediacji i wraz z Zielonogórskim Ośrodkiem Mediacyjnym ma w tej dziedzinie największe osiągnięcia.

Dobrochna Wójcik

* * *

W dniach 29-30 maja 1998 r. odbyły się w Krakowie Międzynarodowe Warsztaty Samorządowe poświęcone zapobieganiu przestępczości, zorganizowane przez Instytut Spraw Publicznych i Prezydenta Krakowa.

Wprowadzenie do obrad stanowił referat dr Janiny Czapskiej (UJ) „Zapobieganie przestępczości w społecznościach lokalnych - możliwości i granice”. Następnie obrady toczyły się w dwóch równolegle odbywających się sekcjach: „Zapobieganie przestępczości wśród dzieci i młodzieży” oraz „Lokalne zapobieganie przestępczości”.

W ramach obrad pierwszej sekcji prezentowane były lokalne inicjatywy na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży - w tym tzw. Akcja „Małolat”. W drugim dniu prezentowane były doniesienia międzynarodowe dotyczące zapobiegania przestępczości w wybranych krajach wschodniej i południowej Europy. Odbyła się także dyskusja panelowa nt. roli współpracy pomiędzy różnymi instytucjami w zapobieganiu przestępczości w społeczeństwach lokalnych oraz dyskusja panelowa nt. prywatnych form ochrony osób i mienia.

W Warsztatach uczestniczyli działacze samorządowi, praktycy, przedstawiciele Policji i organizacji pozarządowych oraz pracownicy nauki.

Anna Kossowska

* * *

Mediacja pomiędzy sprawcą i ofiarą przestępstwa w sprawach dorosłych .

- Seminarium zorganizowane przez Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Ministerstwo Sprawiedliwości, oraz Radę Europy, Popowo, 2-4 września 1998 r oraz Konferencja w Ministerstwie Sprawiedliwości w Warszawie 7 września 1998 r.

Zainteresowanie tematem - instytucją mediacji, wprowadzoną w naszym kraju w sprawach dorosłych sprawców przestępstw nowymi kodeksami karnymi, obowiązującymi od 1 września tego roku - było tak duże, że zdecydowano o zorganizowaniu oprócz zaplanowanego seminarium w Popowie jednodniowej konferencji w Warszawie. W seminarium wzięło udział ponad 150, a w konferencji 120 osób - przede wszystkim sędziów sądów karnych i prokuratorów z terenu całej Polski, a także kilkunastu mediatorów przeszkolonych przez Zespół ds. Wprowadzenia w Polsce Mediacji pomiędzy Ofiarą i Sprawcą Przystępstwa działający przy Stowarzyszeniu Penitencjarnym „Patronat”.

Z ramienia IWS organizatorami seminarium byli: prof.dr hab. Dobrochna Wójcik, prof.dr A.Siemaszkowski i dr Beata Czarnecka-Działuk, ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości - pani Bożena Michalak.

Seminarium w Popowie otworzył Wiceminister Sprawiedliwości Leszek Piotrowski, a następnie głos zabrali prof. Andrzej Siemaszko oraz Naczelnik Wydziału Prawa Karnego i Kryminologii Departamentu Prawnego Rady Europy - Wolfgang Rau, który przedstawił prace reprezentowanej przez siebie organizacji w dziedzinie mediacji pomiędzy sprawcą i ofiarą przestępstwa.

W pierwszej części seminarium referaty wygłosili eksperci Rady Europy:

1. Martin Wright (Wielka Brytania): „Sprawiedliwość naprawcza - podstawowe założenia; teoria i praktyka w Wielkiej Brytanii”.

2. Christa Pelikan (Austria): „Projekt Rekomendacji Rady Europy w sprawie mediacji pomiędzy ofiarą i sprawcą przestępstwa”.

3. Siri Kemeny (Norwegia): „Mediacja między ofiarą i sprawcą przestępstwa w Norwegii (podstawy prawne i praktyka)”.

4. Ivo Aertsen (Belgia): „Mediacja między ofiarą i sprawcą przestępstwa w Belgii (podstawy prawne i praktyka)”.

5. Erich Marks (Niemcy): „Mediacja między ofiarą i sprawcą w Niemczech - rola Fundacji na rzecz Pracy Społecznej, Prawa Karnego i Polityki Karnej”.

Referaty polskie wygłosili:

1. Prof. dr hab. Andrzej Murzynowski: „Mediacja między pokrzywdzonym i sprawcą przestępstwa w Polsce - podstawy prawne”.

2. Dr Beata Czarnecka-Działuk: „Podstawowe zasady mediacji pomiędzy ofiarą i sprawcą w Polsce”.

3. Dr Elżbieta Dobiejewska, dr Janina Waluk: „Polskie doświadczenia mediacji między pokrzywdzonym a sprawcą przestępstwa”.

W trakcie konferencji przeprowadzono także warsztaty nt. roli, celu i przebiegu mediacji (w tym prezentację mediacji) oraz warsztaty nt. wybranych praktycznych problemów mediacji. W programie znalazła się również dyskusja panelowa nt. przyszłości mediacji w Polsce i w innych krajach europejskich.

Konferencję nt. mediacji otworzyła Minister Sprawiedliwości Hanna Suchocka. Obradom przewodniczył prof. dr hab. Andrzej Siemaszko. Program konferencji w Warszawie obejmował, poza wystąpieniami referentów polskich (jak wyżej) także wykłady panów Martina Wrighta z Wielkiej Brytanii oraz Ivo Aertsena z Belgii, którzy zgodzili się przedłużyć swój pobyt w Polsce aby podzielić się swoją wiedzą i doświadczeniem z zakresu mediacji z uczestnikami konferencji w Warszawie (a ponadto w dniu 5 września prowadzili sesję na ten temat w trakcie Kongresu Psychologii i Prawa w Krakowie).

Uczestnicy tak seminarium, jak i konferencji brali żywy udział w obradach, dyskutując m.in. następujące problemy:

jak zapewnić dobrowolność uczestniczenia w mediacji,

standardy mediacji i kodeksy dobrej praktyki mediacyjnej,

jak zapewnić respektowanie w postępowaniu mediacyjnym interesów zarówno pokrzywdzonych jak i sprawców,

ograniczenia mediacji (np. ciężar przestępstwa, szczególne kategorie sprawców - recydywiści, „niebezpieczni” przestępcy, szczególne kategorie ofiar dzieci, osoby starsze,

jak organizować mediację gdy sprawca przebywa w zakładzie karnym lub w areszcie,

- prowadzenie mediacji pośredniej,
- jaka jest rola policji i prokuratury w zapewnieniu sprawnego zorganizowania mediacji,
- w jakim stopniu zadośćuczynienie powinno być brane pod uwagę przy wyrokowaniu,
- rola i kształcenie mediatorów – mediator zawodowcem czy wolontariuszem,
- rola adwokatów w mediacji,
- jak zapewnić optymalną szybkość postępowania mediacyjnego,
- współdziałanie z innymi instytucjami (praca socjalna, probacja, organizacje pomocy na rzecz ofiar).

W trakcie dyskusji podnoszono także ogólność uregulowań zawartych w kodeksach karnych i postępowania karnego, wskazując zwłaszcza na pewne niekonsekwencje, jak np. ograniczenie uprawnień sądu do przekazywania sprawy do mediacji w trakcie rozprawy, wskazanie w k.p.k., że prokurator może skierować do mediacji sprawę o przestępstwo zagrożone karą do 5 lat pozbawienia wolności, podczas gdy k.k. nie zawiera takiego ograniczenia. Prokuratorzy opowiadali się za poszerzeniem możliwości zakończenia postępowania w sprawie, w której mediacja zakończyła się pozytywnie, bez konieczności przekazywania jej do sądu (na gruncie obowiązujących przepisów pozytywny wynik mediacji ma w zasadzie znaczenie tylko dla wystąpienia przez prokuratora do sądu z wnioskiem o warunkowe umorzenie postępowania, o wymierzenie kary bez rozprawy, ewentualnie o zastosowanie nadzwyczajnego złagodzenia kary; wskazywano, że jedynie w niektórych przypadkach będzie on mógł on być podstawą umorzenia postępowania przez zmianę oceny stopnia społecznej szkodliwości czynu). Omawiano również przepisy Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 sierpnia 1998 r. wypełniającego delegację zawartą w art. 320 k.p.k.. Wskazano na potrzebę stworzenia przepisów, które uregulowałyby szereg istotnych dla praktyki kwestii, nie ujętych w obowiązujących aktach prawnych.

Beata Czarnecka-Działuk

* * *

W dniach 2-5 września 1998 r. odbyła się w Krakowie VIII Europejska Konferencja Psychologii i Prawa zorganizowana przez Instytut Ekspertyz Sądowych oraz Europejskie Stowarzyszenie Psychologii i Prawa. Patronat nad konferencją objęła Minister Sprawiedliwości Hanna Suchocka.

Problematyka konferencji była następująca:

- Psycholog jako ekspert (problemy metodologiczne i etyczne, prawa i obowiązki).
- Podejmowanie decyzji w sądzie.
- Problematyka świadków (przesłuchanie poznawcze, okazanie, badanie i ocena śladów pamięciowych itd.).
- Nieletni i dorośli sprawcy przestępstw (motywy zachowań przestępczych, wyjaśnienia, przyznanie się do winy, zdolność do uczestniczenia w procesie, oddziaływania resocjalizacyjne i lecznicze, specyficzne typy przestępstw itd.).
- Psychologia śledcza (np. typowanie sprawców).
- Zdolność do czynności prawnych (testamenty, ubezwłasnowolnienia itd.).
- Przemoc w rodzinie.
- Problematyka małżeńska i opiekuńcza.

- Samobójstwo jako przedmiot ekspertyzy w sprawach karnych i cywilnych.
- Mediacja w sprawach karnych nieletnich.

W konferencji wzięło udział ok. 300 uczestników z wielu krajów. Materiały z konferencji zostaną opublikowane.

Dobrochna Wójcik

* * *

W dniach 18-19 września 1998 r. odbyła się w Legionowie I Międzynarodowa Konferencja Prewencji Kryminalnej zorganizowana przez Biuro Koordynacji Służby Prewencyjnej Komendy Głównej Policji oraz Centrum Szkolenia Policji.

Obrady otworzył Komendant Główny Policji. Następnie wygłoszono następujące referaty:

- Główne kierunki rozwoju prewencji kryminalnej w Polsce - prezentacja przedsięwzięć: mł. insp. Ryszard Siewierski, Dyrektor Biura Koordynacji Służby Prewencyjnej KGP.

- Prewencja kryminalna i inicjatywy na rzecz bezpieczeństwa społecznego we współpracy z władzami lokalnymi: insp. Jeff Lloyd, przedstawiciel Policji angielskiej.

- The relationship between the Police and local government: Jaap Schipper, przedstawiciel Policji holenderskiej.

- Z praktyki ... Dobór i szkolenie policjantów - realizatorów programów prewencji kryminalnej: podinsp. dr Ryszard Sitek, Kierownik Zakładu Psychologii i Współpracy Policji ze Społeczeństwem Szkoły Policji w Słupsku.

- Trudności w realizacji strategii zapobiegania przestępczości w Polsce: nadinsp. Stanisław Białas, Komendant Wojewódzkiej Policji w Gdańsku.

- Warszawski Program „Bezpieczne miasto”: mł insp. Jan Strzeliński, Naczelnik Wydziału Prewencji Komendy Stołecznej Policji.

- Metody zapobiegania przestępczości nieletnich: Andrzej Donde, Dyrektor Krajowego Centrum Diagnostyczno-Terapeutycznego.

- Wystąpienie Williama Fentona doradcy rządu Jej Królewskiej Mości Wielkiej Brytanii ds. kontaktów z Policją polską.

- Udział Polaków w zapobieganiu przestępczości. Doświadczenia i prognozy: Dr Janina Czapska, Instytut Spraw Publicznych UJ.

- Elektroniczne wspomaganie „Krajowego programu przeciwdziałania zagrożeniom”: dr Tomasz Jezierski, Centrum Dydaktyki Niekonwencjonalnej.

Anna Kossowska

* * *

* Central European Seminar on the Prevention of Torture - organized by the Association for the Prevention of Torture (APT) and the Constitutional and Legislative Policy Institute (COLPI); focused on the work of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment and Punishment (CTP); Budapest, June 18-19, 1998

* Conferences of the Australian Institute of Criminology (GPO Box 2944, Canberra ACT 2601, Fax: (01) 6260 9201, Ph: (02) 6260 9229, Email: Conference@aic.gov.au, web site: <http://www.aic.gov.au>

- Internet Crime, Melbourne, February 16-17, 1998

- Partnerships in Crime Prevention, Hobart, February 25-27, 1998
- Urban Design: Community Safety & Crime (in conjunction with the Victorian Community Council Against Violence), Melbourne, May 1998
- Gambling, Technology & Society: Regulatory Challenges for the 21st Century (in conjunction with the Australian Institute for Gambling Research), Sydney, May 1998

- Crime Against Business, Melbourne, June 1998
- Third National Outlook Symposium: Crime in Australia, Canberra, March 22-23, 1998

- * 17th World Congress of Psychotherapy: Psychotherapy at the Turn of the Century From Past To Future, organized by the Polish Psychiatric Association and International Federation for Psychotherapy, Warsaw, August 23-28, 1998

- History and perspectives of psychotherapy
- Ethical and organisational issues in psychotherapy
- Applications of psychotherapy - present and future
- Psychotherapy Research
- Psychotherapy training

- * 12th International Congress on Criminology, organized by the International Society of Criminology, Seoul, August 24-29, 1998

Principal theme: „Crime and Justice in a Changing World: Asian and Global Perspectives”

Themes of Plenary Sessions:

1. The Significance of Asian Criminology for Crime and Justice in the 21st Century

2. Causes and Prevention of Crime: Culture, Community, Family, and Schools

3. Global Trends in Criminal Justice: Police, Prosecution, Courts, and Corrections

4. Empirical Criminology and Criminal Policy

- * XXVI Annual Conference of the European Group for the Study of Deviance and Social Control: „Controlling the Movement of People: Critical Perspectives on Practices, Policies and Consequences”, Spetses Island, Greece, August 27-30, 1998

- * World Conference „Modern Criminal Investigation, Organised Crime & Human Rights”, Sun City, South Africa, September 21-25, 1998

- * A Champion at any Price? Children Rights in Sport - organized by Institut International des Droits de l'Enfant, Sion, valais, Suisse, October 13-17, 1998

- * International Seminars of the British Council: (1 Beaumont Place, Oxford OX1 2PJ; Tel. (01865) 316636, Fax (01865) 557368, Email: rachel.lippe@britcoun.org

- * Violence against women: ending the silence, challenging the tolerance, London, February 21-27, 1999

Main topics:

- What is violence against women and how common is it

- Myths, meanings and explanations

- Intervention

- Policy development

- Public awareness, prevention and campaigning

- * Sexual abuse and exploitation of children: a health and criminal justice perspective, Durham, 28 February - 6 March, 1999

Main topics:

- Overview and historical background
- Abusers and offenders
- Profiting and tracking
- How to talk to abused children' - paediatric care of abused children
- Specific areas of abuse and exploitation: female genital mutilation, prostitution, child abduction for sale, computer pornography, Customs and Excise, Paediatric Unit
- Advocacy and prevention

Beata Czarnecka-Działuk

* * *

II Europejska Konferencja nt. Mediacji rodzinnej (RADA EUROPY, Strasburg, 1-2 października 1998 r.)

Organizatorem konferencji była Rada Europy, zaś uczestnikami - około 400 osób zainteresowanych problemem z różnych względów, jako że byli wśród nich sędziowie, pracownicy organów pomocniczych sądu, przedstawiciele ministerstw, pracownicy socjalni, naukowcy, adwokaci, prokuratorzy i mediatorzy zajmujący się prowadzeniem mediacji na co dzień. Tak szerokie zainteresowanie tematem konferencji można łączyć między innymi z przyjęciem w styczniu 1998 r. Rekomendacji Komitetu Ministrów Rady Europy nr R(98)1 w sprawie mediacji rodzinnej. O jej znaczeniu oraz genezie (m.in. idei wolności i demokracji) mówili podczas uroczystego otwarcia konferencji Sekretarz Generalny Rady Europy pan Daniel Tarschys oraz Minister Sprawiedliwości Francji pani Elisabeth Guigou.

Przedmiotem sesji I było wprowadzenie do problematyki mediacji rodzinnej w Europie, z uwzględnieniem jej cech szczególnych i korzyści jakie niesie. Prof. Janet Walker przedstawiła w swoim referacie m.in. próby definiowania mediacji rodzinnej (także za pomocą negacji), określania jej zakresu, kryteria wybierania spraw nadających się do mediacji.

Sesja II poświęcona była zagadnieniom praktycznym mediacji - jej przygotowywania i prowadzenia w myśl wskazań zawartych w powołanej Rekomendacji. Przedstawiono je w szczególnie właściwy i niezwykle ciekawy sposób - prezentacji mediacji przez Brytyjskie Studium Mediatorów Rodzinnych. Odegrano sceny z komentarzem wyjaśniającym kluczowe problemy, np. wyjaśniania, że mediacja jest dobrowolna tak dla stron jak i dla mediatora, unikania jakiegokolwiek presji, np. czasu, sposobu interweniowania przez mediatora, zadawania pytań uściślających, jasnego stawiania problemów, ustalania kolejności zabierania głosu, kwestii które będą przedmiotem mediacji, opracowywania możliwych rozwiązań oraz zabezpieczenia wykonania uzgodnień.

Sesja III dotyczyła roli mediatora w odniesieniu do stron przy uwzględnieniu dobra (lub też „nadrzędnego interesu”) dziecka, a także neutralności i bezstronności mediatora. Obejmowała ona referat pani sędziego Nathalie Riomet (Francja) oraz dyskusję panelową. Zwrócono uwagę, że zalecenie bezstronności odnosi się do osób uczestniczących w mediacji, zaś neutralności - do jej wyniku. Wskazano na możliwe konflikty zalecanej bezstronności z zasadą kierowania się nadrzędnym interesem dziecka, o którego roli w mediacji często się zapomina (w niektórych programach mediacji dopuszcza się udział starszych dzieci w mediacji, choć zwykle jest to uzależ-

nione od woli rodziców; zaleca się aby dzieci informować o tym, że rodzice poszukują rozwiązania problemu poprzez mediację). W sprzeczności z wymaganiami bezstronności i neutralności pozostaje też pożądane u mediatora podejście akceptowania i empatii (należy więc raczej mówić o „wielostronności” niż o bezstronności). Zwrócono też uwagę na konflikt z bezstronnością podejścia terapeutycznego, które zakłada osiągnięcie wpływu na strony (co jest silnym argumentem za wyraźnym rozdzielaniem mediacji od terapii). Podkreślano prawo stron do wyboru mediatora.

Przedmiotem sesji IV było wybieranie, szkolenie i kwalifikowanie mediatorów, a w szczególności przedstawienie standardów i praktyki w krajach członkowskich Rady Europy oraz stworzenie systemu wybierania i szkolenia mediatorów oraz zapewniania stosowania przez nich standardów dobrej praktyki i etyki (referat pani Sirpa Taskinen (Finlandia) oraz dyskusja panelowa). Wskazano na potrzebę szkoleń odpowiednich do zakresu mediacji. Podkreślano znaczenie osobistych cech mediatora, jak umiejętność utrzymywania kontaktów międzyludzkich, zdolności intelektualnych, etycznego zachowania, wrażliwości, empatii. Nie wszędzie dąży się do stworzenia nowego zawodu. Wskazywano, że po odbyciu przeszkolenia kandydaci na mediatorów powinni być kwalifikowani przez odpowiedni organ, sprawdzający nie tylko wiedzę ale i predyspozycje osobiste. Zwracano też uwagę na konieczność superwizji mediatora.

W trakcie sesji V omawiano stosunki pomiędzy mediacją rodzinną a procesem prawnym, a zwłaszcza stosowania postępowania mediacyjnego przed, w trakcie lub po zakończeniu procesu sądowego, wzajemne odniesienia mediatora i sędziego zwłaszcza autonomia i uzupełnianie się, poufności dyskusji prowadzonych w trakcie mediacji (referent - A.Farihna -Portugalia).

Sesja VI dotyczyła statusu ugód mediacyjnych i ich realizowania. Pani Mary Lloyd zreferowała różne przyjmowane rozwiązania - w niektórych krajach ugoda mediacyjna traktowana jest jako projekt ugody przedstawiany sądowi lub ma status jak każda inna prywatna ugoda, ale jej egzekwowanie wymaga autoryzowania przez sąd. W innych rozstrzygnięcie konfliktu przez strony ma pierwszeństwo przed prawem (tak wypowiedział się niemiecki Trybunał Konstytucyjny), zaś w Szwecji ugoda osiągnięta w drodze mediacji jest prawnie wiążąca i przesyła się ją do odpowiedniego rejestru.

Podczas sesji VII omawiano w dyskusji problemy mediacji transgranicznej, której znaczenie wzrasta wraz ze swobodą migrowania i osiedlania się. Dyskutowano praktyczne kwestie, zwłaszcza dochodzenia w drodze mediacji do uzgodnienia sposobu zapewnienia dziecku kontaktów z rodzicami mieszkającymi w różnych krajach.

Sesja VIII poświęcona była promocji i dostępowi do mediacji rodzinnej, unikaniu dyskryminacji w tym zakresie oraz programom informacyjnym (referentka - pani sędzia Renate Winter - Austria). Zaprezentowano m.in. kilkunastominutowy film wyjaśniający w przystępny sposób, na przykładzie, istotę, przebieg i rezultaty mediacji. Wskazywano na potrzebę szkolenia w zakresie mediacji pracowników wymiaru sprawiedliwości, adwokatów i pracowników instytucji zajmujących się pomocą rodzinnie.

Podkreślano potrzebę zmiany perspektywy postrzegania problemu oraz paradygmatów (siła państwa a autonomia stron, nie rozwiązywanie a postępowanie z konfliktem i to nie przez profesjonalistów ale przez same strony). Zwracano uwagę na po-

trzebę weryfikowania stanowisk negocjacyjnych i ostrożnego stosowania mediacji w sytuacji istnienia przemocy w rodzinie.

W trakcie sesji końcowej pani Margaret Killerby z Rady Europy omówiła propozycje dalszych przedsięwzięć tej organizacji w dziedzinie mediacji rodzinnej, w szczególności dotyczących technicznej pomocy państwom wprowadzającym mediację, promowania mediacji transgranicznej, tworzenia mechanizmów szkolenia, kwalifikowania i weryfikowania mediatorów. Zapowiedziała opublikowanie materiałów konferencji.

Podsumowaniem konferencji było wystąpienie generalnego sprawozdawcy - pana Igora Działuka, który odniósł się zwłaszcza do trudności w zdefiniowaniu mediacji i znacznego zróżnicowania praktyk określanych tym mianem, analizował istnienie wspólnych szczególnych cech mediacji w sprawach rodzinnych w Europie oraz możliwego wpływu na to Rekomendacji R(1) 98. Rozwagał pojmowanie mediacji w różnych dziedzinach prawa (rodzinnego, karnego, pracy, cywilnego) i życia społecznego (stosunki sąsiedzkie, rówieśnicze, międzynarodowe). Wskazał na niezmienność istoty mediacji przy istnieniu pewnych cech szczególnych mediacji stosowanych w różnych dziedzinach. Opowiedział się za pojmowaniem relacji pomiędzy mediacją rodzinną a wymiarem sprawiedliwości nie w kategorii współzawodnictwa i konkurencji ale współpracy i wzajemnego uzupełniania się.

W sesji zamykającej konferencję wystąpił Lord Irvine of Lairg, Lord Kanclerz Wielkiej Brytanii. Uwypuklił on znaczenie rozwijania programów mediacji, odpowiadających na potrzeby stron i realizujących uznane standardy praktyki, dla nadawania bardziej ludzkiego charakteru rozstrzygnięciu konfliktów, także na drodze sądowej.

Beata Czarnecka-Działuk

* * *

III Międzynarodowa Konferencja Praw Człowieka, Warszawa, 14-16 październik 1998 r.

W Parlamencie RP odbyła się, z inicjatywy Przewodniczącego Komisji Praw Człowieka i Praworządności Senatora Zbigniewa Romaszewskiego, III Międzynarodowa Konferencja Praw Człowieka, która stanowiła kontynuację dwóch poprzednich. Pierwsza odbyła się w Mistrzejowicach pod Krakowem w 1988 r., a jej organizatorem była Komisja Interwencji NSZZ „Solidarność” oraz młodzieżowa organizacja „Wolność i pokój”. Druga, organizowana również przez Komisję Interwencji NSZZ „Solidarność” we współpracy z litewskim „Sajudisem”, w wyniku blokady Wilna przez wojska sowieckie została przeniesiona, przy współudziale rosyjskich działaczy praw człowieka i akceptacji nowo wybranej leningradzkiej Rady Miejskiej do Leningu i odbyła się w 1990 r. (obecnie Sankt Petersburg).

Obie te konferencje, które zgromadziły ponad 1200 uczestników, w tym ok. 300-400 gości zagranicznych, odbywały się bez zgody i kontroli systemów totalitarnych państwa. Mogły się odbyć na skutek słabości tych systemów, a stały się demonstracją na rzecz realizacji podstawowych wolności człowieka. Były więc organizowane w warunkach półkonspiracyjnych i nie odbyłyby się bez osobistego ogromnego wkładu pracy i zaangażowania Zofii Romaszewskiej i Zbigniewa Romaszewskiego.

Konferencje te skupiły ludzi reprezentujących nieraz odległe opcje polityczne: przedstawicieli lewicy i prawicy, establishmentu i subkultur młodzieżowych, dysy-

dentów partii komunistycznych i tych, którzy świeżo opuścili łagry i jeszcze bardzo żywo odczuwali doznane tam krzywdy. Byli to więc różni ludzie, ale połączyła ich idea podstawowych wartości, które niesie ze sobą Powszechna Deklaracja Praw Człowieka i których źródłem jest niezbywalna godność człowieka.

III Konferencja Praw Człowieka odbyła się już nie w konspiracji, a w gmachu polskiego parlamentu, w salach gdzie na co dzień trwają sesje Sejmu i Senatu. Jednakże jej założenia były te same, które przyświecały poprzednim konferencjom: duch autentyzmu, poszukiwania, wolności. Nie chodziło o poprawność polityczną, czy uciekanie od kontrowersji. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka jest bowiem nie tylko wyrazem pewnej doktryny prawa międzynarodowego, ale także i przede wszystkim symbolem obejmującego cały świat ruchu społecznego ludzi poszukujących dróg jak najpełniejszej realizacji godności człowieka.

Chociaż ze względu na miejsce spotkania konferencja koncentrowała się wokół ewolucji problematyki praw człowieka w krajach byłego obozu komunistycznego oraz transformacji ustrojowej, jednakże uwagę skupiono również na szerokim tle realizacji praw człowieka na całym świecie.

Honorowy patronat nad konferencją sprawował Jerzy Buzek - Prezes Rady Ministrów, a także marszałkowie Sejmu i Senatu - Maciej Płażyński i Alicja Grześkowiak oraz Minister Spraw Zagranicznych - Bronisław Geremek.

Komitet Organizacyjny tworzyli: Zbigniew Derdziuk, Krzysztof Drzewiecki, Jan Maria Rokita i Zbigniew Romaszewski.

Biuro Organizacyjne składało się z czterech osób: Zofii Romaszewskiej, Leopolda Buczackiego, Miry Wierzbickiej i Tomasza Pisuli. Kierowała nim, podobnie jak w poprzednich konferencjach - Zofia Romaszewska.

Pierwszy dzień obrad na sesji plenarnej, która odbywała się w sali obrad Sejmu rozpoczęto od uroczystego wręczenia podziękowań za pomoc w walce o prawa człowieka. Podziękowania wręczył Prezes Rady Ministrów w imieniu własnym i całego polskiego społeczeństwa. Odczytano także listy do Konferencji, m.in. list od Jego Świątobliwości Papieża Jana Pawła II. Następnie wykład inauguracyjny „Prawa Człowieka w społecznej nauce Kościoła” wygłosił Biskup Piotr Jarecki.

Po południu, już pierwszego dnia konferencji rozpoczęto obrady w grupach. Uczestnicy konferencji (ponad 500 osób) obradowali w pięciu grupach tematycznych.

W grupie pierwszej rozważano trzy tematy związane z prawami człowieka. Były to, w kolejnych dniach konferencji: źródła praw człowieka, prawa człowieka w różnych cywilizacjach oraz prawa człowieka w perspektywie procesów globalizacji. Zastanawiano się tu także nad problemami praw człowieka w różnych kulturach, patologizacją systemu politycznego w krajach demokratycznych, podejmując próbę odpowiedzi na pytanie czy systemy demokratyczne dwudziestego wieku realizują aspiracje obywateli do kształtowania polityki państwa. Dyskutowano także problemy związane z uniwersalizmem powszechnej deklaracji praw człowieka.

W grupie drugiej, moderatorem w pierwszym dniu obrad był prof. dr hab. Andrzej Murzynowski, a zajmowano się tego dnia tematem „Kara wobec praw człowieka”. W drugim dniu konferencji przewodniczył obradom senator Krzysztof Piesiewicz, a tematem którym się zajmowano było - „Prawo do bezpieczeństwa wobec przestępczości zorganizowanej”. W trzecim dniu obrad moderatorem grupy była pani adwokat

Romana Orlikowska-Wrońska, rozważano zaś temat: „Prawo do sądu prawem człowieka”.

W grupie tej dyskutowano w kolejności nad następującymi problemami:

- System karania skutecznie zwalczający przestępczość i spełniający wymogi praw człowieka (prof. dr hab. Teodor Szymanowski);
- Polskie doświadczenia mediacji między pokrzywdzonym a sprawcą (dr Elżbieta Dobiejewska, dr Janina Waluk);
- Zakres dopuszczania niezbędnych ograniczeń prawa do obrony oraz praw osobistych wobec zagrożeń zorganizowaną przestępczością (prof. dr hab. Piotr Hofmański);
- Walka ze zorganizowaną przestępczością w systemie prawa USA (prokurator Stephan Baczynski, USA);
- Nowe instytucje prawne, świadek incognito, świadek koronny w praktyce polskiego wymiaru sprawiedliwości (prokurator Waldemar Smardzewski);
- Funkcjonowanie i dostępność wymiaru sprawiedliwości w Rosji (sędzia Maria Poliakowa);
- Funkcjonowanie i dostępność wymiaru sprawiedliwości w Brazylii (dr Jan Kopytowski, sędzia Sądu Najwyższego w Brazylii);
- Dostęp do sądu a przewlekłość postępowania z perspektywy polskiej (prof. dr hab. Andrzej Siemaszko, dyrektor Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości).

W grupie trzeciej w dwóch kolejnych dniach konferencji zajmowano się problemem: „Media - gwarant wolności słowa czy instrument socjotechniki”, a w trzecim dniu obrad nad problemem: „Dostępu obywateli do informacji”. Problemy te rozpatrywano w aspekcie sytuacji mediów w różnych krajach.

Grupa czwarta rozważała w pierwszym dniu obrad rolę instytucji pozarządowych w obronie praw obywatelskich, a w dwóch następnych zajmowała się sytuacją praw człowieka w różnych krajach (Węgry, Białoruś, Grecja, Rosja, Czeczenia, Bałkany, Chiny, Kuba, Birma, Polska).

W grupie piątej w pierwszym dniu obrad tematem rozważań były prawa ekonomiczne a prawa społeczne, w drugim dniu rozpatrywano problem związków zawodowych w walce o prawa człowieka - prawa socjalne, zaś w ostatnim zajmowano się prawami rodziny i prawami słabszych, w tym zwłaszcza rodziną jako szczególnym podmiotem praw człowieka, prawami kobiet oraz prawami człowieka - osoby niepełnosprawnej.

W drugim dniu obrad, na sesji plenarnej dokonano przeglądu stanu przestrzegania praw człowieka w różnych krajach: Czeczenia, Białoruś, była Jugosławia, Rosja, Kuba, Chiny, Korea Płn.

W ostatnim dniu konferencji wysłuchano na sesji plenarnej komunikatu Ewy Weber - przewodniczącej polskiej grupy Amnesty International - o międzynarodowym Trybunale Karnym. Następnie senator Zbigniew Romaszewski, Przewodniczący Komisji Praw Człowieka i Praworządności dokonał podsumowania III Międzynarodowej Konferencji Praw Człowieka oraz zapoznano zebranych z wnioskami i postulatami zgłoszonymi w czasie obrad poszczególnych grup.

Trudno przedstawić całe bogactwo problemów rozważanych w czasie konferencji zwłaszcza, że nie sposób przekazać tego, co było treścią spotkań, które odbywały się poza salami obrad.

Janina Waluk

* * *

II Międzynarodowa Konferencja Sprawiedliwości Naprawczej dla Nieletnich (Fort Lauderdale, Floryda, USA, 6-9 listopada 1998 r.)

Konferencję zorganizował Community Justice Institute Uniwersytetu Florida Atlantic w Fort Lauderdale oraz Międzynarodowa Sieć Badań nad Sprawiedliwością Naprawczą dla Nieletnich. Uczestniczyło w niej około 250 osób. Byli wśród nich pracownicy naukowcy, przedstawiciele agencji rządowych i organizacji społecznych działających na rzecz ofiar przestępstw, zajmujących się zapobieganiem i monitorowaniem przestępczości, sędziowie, kuratorzy, prokuratorzy, policjanci, psychologowie, pedagodzy i pracownicy społeczni.

Program obejmował pięć sesji plenarnych oraz trzydzieści paneli, warsztatów i sesji, odbywających się po 4-5 równocześnie. W gronie referentów znalazły się osoby o uznanym dorobku i autorytecie w materii kryminologii i polityki karnej, m.in. Howard Zehr, John Braithwaite, Tony Peters, Lode Walgrave, Mark Umbreit, Daniel Van Ness, Mara Schiff, Gordon Bazemore.

Pierwsza część konferencji dotyczyła ogólnych zagadnień sprawiedliwości naprawczej: zasad, procesu i teorii naprawienia szkody. W sesji plenarnej „Zasady sprawiedliwości naprawczej” omawiano m.in. wpływ sprawiedliwości naprawczej na teorię nauki o przestępstwie, problem gwarancji prawnych i zasad interwencji, a w małych grupach i panelach:

- praktyczne problemy wdrażania i stosowania w praktyce zasad sprawiedliwości naprawczej i standardów najlepszej praktyki, określanie potrzeb ofiar, społeczności i sprawców, teorie badania ich osiągnięcia;
- proces naprawczy i jego wynik - teorie interwencji o charakterze naprawczym;
- definiowanie sprawiedliwości naprawczej;
- służby na rzecz ofiar oraz ich interesy w systemie wymiaru sprawiedliwości dla nieletnich oraz w programach alternatywnych;
- teoria sprawiedliwości naprawczej i jej stosowanie - w ujęciu międzynarodowym;
- sankcje o charakterze naprawczym i ich wpływ na nieletnich i społeczeństwo;
- jak włączać sprawiedliwość naprawczą do programów i polityki; prezentacje projektów alternatywnych - konferencji grupowych i rodzinnych, specjalnych programów edukacyjnych dla nieletnich przestępców, pracy na rzecz społeczeństwa, mediacji - także w przypadkach poważnych przestępstw z użyciem przemocy.

Druga część konferencji dotyczyła uczestników procesu naprawczego (ofiar, przestępców i społeczności) - ich roli, wzajemnych stosunków i sposobów ich uaktywniania. Omawiano m.in.:

- aspekty kulturowe, etniczne i uwarunkowania związane z płcią przy wdrażaniu sprawiedliwości naprawczej;
- korzyści uczestników w różnych rodzajach interwencji naprawczych (konferencje rodzinne, mediacje, spotkania grupowe).

Trzecia część dotyczyła roli rządu i społeczeństwa w planowaniu, rozwijaniu i wdrażaniu programów promujących sprawiedliwość naprawczą, reform organizacyjnych pozwalających osiągnąć zmiany w zakresie ról poszczególnych służb i zawodów oraz zmiany w funkcjonowaniu i uaktywnianiu społeczeństwa (co jest lepsze niż pro-

ste dostarczanie coraz to nowych służb i usług). Dyskutowano możliwości wpływu sprawiedliwości naprawczej na funkcjonowanie sądownictwa dla nieletnich. Analizowano pojęcia „restorative justice” i „community justice” stosowane często zamiennie, podczas gdy drugie z nich dotyczy podejścia, w którym przeważa zapobieganie, a pierwsze - podejścia koncentrującego się bardziej na naprawieniu szkód i krzywd będących następstwem popełnionego przestępstwa.

W czwartej części konferencji omawiano kwestie badań nad sprawiedliwością naprawczą, a zwłaszcza problemu mierzenia korzyści dla ofiar, społeczności i dla przestępcy, ustalaniu kryteriów ewaluacji. Przedstawiano wyniki nowych badań w zakresie sprawiedliwości naprawczej. Analizowano wpływ polityki naprawczej na rehabilitację i integrację. Dyskutowano o problemach zapewniania bezpieczeństwa publicznego przy stosowaniu sprawiedliwości naprawczej.

Część piąta dotyczyła różnych nurtów sprawiedliwości naprawczej, jej krytyki i kontrowersji. Wskazano na brak wyczerpującej jej definicji, na sprzeczności wśród oponentów wskazujących z jednej strony niedostateczne zainteresowanie prawami oskarżonych lub potrzeb postępowania ze skazanymi, a z drugiej - jej zbyt duża łagodność w reagowaniu na przestępstwo. Zwracano uwagę, że niektórzy upatrują znaczenie sprawiedliwości naprawczej w mikroskali, inni odwołują się do jej szerszego wpływu na sprawiedliwość społeczną, reformy instytucjonalne i zmiany w ramach istniejących systemów wymiaru sprawiedliwości.

W podsumowaniu konferencji jej uczestnicy wskazywali konkretne korzyści i wnioski jakie wyciągnęli z konferencji dla prowadzonej przez siebie działalności jako politycy, praktycy i badacze zajmujący się sprawiedliwością naprawczą.

W moim przypadku są to, w odniesieniu do prowadzonych - wspólnie z Panią prof. Dobrochną Wójcik i współpracownikami - badań ewaluacyjnych eksperymentalnego programu mediacji w sprawach nieletnich, przemyślenia wielu aspektów tych badań - ich celu, wzbogacenia technik i poszerzenia zakresu o grupy kontrolne. Dla udziału w opiniowaniu i tworzeniu projektów zmian polskiego prawa nieletnich i wymiaru sprawiedliwości w ich sprawach przydatne będą wskazania, jak można włączać do niego reakcje o charakterze naprawczym, a także jak można kształtować ogólne koncepcje odpowiedzialności nieletnich i nadać im charakter odpowiedzialności aktywnej. Z kolei dla działań mających na celu wprowadzanie w życie programów mediacji, w których uczestniczę, ważne jest dostrzeżenie potrzeby jeszcze intensywniejszego przekazywania wiedzy na temat zasad sprawiedliwości naprawczej, pokazywania innego spojrzenia na reagowanie na przestępczość i wymiar sprawiedliwości politykom i przyszłym prawnikom - studentom prawa, a także sędziom, prokuratorom. Istotne było poznanie sposobów przełamywania oporów stosowania nowych możliwości i instytucji o charakterze naprawczym, a także praktycznych kwestii monitorowania praktyki w dziedzinie mediacji i zapewniania wysokich standardów szkolenia i weryfikowania mediatorów oraz wypracowania kodeksu etyki i praktyki prowadzenia mediacji.

Beata Czarnecka-Działuk